

NORGES HØYESTERETT

Den 20. september 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-1781-A, (sak nr. 18-072139STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Jan Velund)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Jogeir Nogva)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Noer**: Saken gjelder spørsmålet om påstått uforsvarlig dykking etter kamskjell fra båt kan straffes etter arbeidsmiljøloven. Avgjørende er om virksomheten omfattes av uttrykket "fangst og fiske" i arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a.
- (2) Lørdag 29. november 2014 omkom B under dykking etter kamskjell. Virksomheten foregikk fra båten M/S Strømøyvåg og ble foretatt sammen med fire andre dykkere. Da B ikke kom opp etter om lag 50 minutter, ante de andre dykkerne uråd. Han ble funnet på havbunnen og ble seinere konstatert død.
- (3) A var daglig leder og styreleder i Atlantic Strømøyvåg DA, som B hadde inngått avtale med. Etter ulykken ble A tiltalt for en rekke brudd på arbeidsmiljøloven § 19-1 andre ledd, jf. § 4-1 første ledd, jf. forskrift om utførelse av arbeid av 6. desember 2011 kapittel 26, som inneholder regler for dykkervirksomhet.
- (4) Ved Nordmøre tingretts dom av 3. november 2017 ble A frifunnet, idet tingretten kom til at virksomheten ikke kunne straffes etter arbeidsmiljølovens bestemmelser, jf. § 1-2 andre ledd bokstav a.

- (5) Påtalemyndigheten anket til Frostating lagmannsrett. Lagmannsretten avsa dom 10. april 2018, og opphevet tingrettens dom på grunn av feil ved lovanvendelsen. Lagmannsretten kom etter en helhetsvurdering til at dykkingen falt inn under arbeidsmiljølovens strafferegler.
- (6) A har anket lagmannsrettens lovanvendelse til Høyesterett. Han anfører at høsting av kamskjell er "fangst og fiske" i arbeidsmiljølovens forstand, og dermed unntatt fra loven. Klarhetskravet som følger av Grunnloven § 96 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 7 betyr under enhver omstendighet at loven i straffesak ikke kan tolkes i strid med det som følger av en naturlig forståelse av ordlyden.
- (7) Påtalemyndigheten har anført at lagmannsrettens dom er korrekt, og har vist til at dykking etter kamskjell er arbeid som omfattes av arbeidsmiljølovens regler. Det er særlig pekt på at arbeidsmiljøloven gjelder for alle arbeidsforhold som ikke reguleres av annen verne Lovgivning. Forarbeider, retts- og forvaltningspraksis gir dessuten støtte for at dykkervirksomheten er omfattet av arbeidsmiljøloven.
- (8) *Mitt syn på saken*
- (9) Avdøde B skulle arbeide som "Dykker/Fisker" etter avtale med Atlantic Strømøyvåg DA. Lønna var en andel av verdien av fangsten, som ble fordelt med "35% på båt og 65% på dykkere".
- (10) Arbeidsmiljøloven gir hjemmel for forskriftsbestemmelsene om dykking og for straffebestemmelsen som tiltalen gjelder. Loven omfatter all virksomhet som sysselsetter arbeidstaker, med mindre det er gjort uttrykkelig unntak, jf. § 1-2 første ledd. Det unntaket som er aktuelt i vår sak, er tatt inn i andre ledd bokstav a, som lyder slik:
- "Unntatt fra loven er:**
a) sjøfart, fangst og fiske, herunder bearbeiding av fangsten ombord i skip"
- (11) Sjøfart, fangst og fiske er altså virksomhet som ikke reguleres av arbeidsmiljøloven. Bestemmelsen er en videreføring av arbeidsmiljøloven av 1977 § 2 nr. 2 bokstav a, som igjen bygget på arbeidervernloven av 1956 § 1 nr. 1 og arbeidervernloven av 1936 § 1 nr. 1 bokstav a.
- (12) Bakgrunnen for unntaksbestemmelsen fremgår av forarbeidene, jf. Innstilling til lov om arbeidervern fra 1922, hvor det heter på side 73:
- "2. Sjøfart, fiske og annen næring på sjøen. Det er de særlige forhold som knytter sig til disse næringer, som er grunnen til at man ikke foreslår dem bragt inn under den almindelige arbeidervernlov. Det vern som arbeiderne i disse næringer trenger, må ordnes gjennom spesiallov."**
- (13) I Ot.prp. nr. 31 fra 1935 heter det på side 10 at "alt arbeid som blir utført av personer ansatt på skib og som vedrører skibets forhold" anses som sjøfart som faller utenfor arbeidsmiljølovens rekkevidde. Samme sted sies det om begrepene fangst og fiske at "[l]ikestillet med sjøfart, er efter forslaget fangst og fiske."

- (14) Unntakene var altså begrunnet i at fangst, fiske og sjøfart er spesielle næringer med særegne arbeidsforhold. Samtidig går det fram av forarbeidene at disse næringene er tre selvstendige alternativer etter bestemmelsen.
- (15) Forutsetningen har vært at arbeidsforholdene knyttet til sjøfart, fiske og fangst skulle reguleres av andre lover. Dette er blant annet kommet til uttrykk i forarbeidene til ny skipsarbeidslov, hvor det i NOU 2012: 18 på side 46 heter:

"Unntaket [for sjøfart, fangst og fiske] er begrunnet med at sjømannsloven har egne regler for arbeidsmiljø. Det må altså trekkes en grense mellom de arbeidsforhold som omfattes av sjømannsloven og de som omfattes av arbeidsmiljøloven."

- (16) Spørsmålet om dykking fra båt omfattes av begrepet "*sjøfart*" er vurdert i en tidligere dom fra Høyesterett, jf. Rt-2007-1458. Saken gjaldt dykkere som monterte en vannledning på havbunnen. Dykkingen foregikk fra slepebåt, og Høyesterett konkluderte med at dette ikke var "*sjøfart*". Om avgrensningen sies det i avsnitt 21:

"På bakgrunn av det som kan leses av relevante lovtekster, forarbeider og dykkeforskriften må jeg konkludere med at skal dykking fra båt falle inn under unntaket for sjøfart, må vedkommende dykker ha en slik tilknytning til skipet og skipets virksomhet at det er naturlig at forhold som gjelder arbeidervern og arbeidsmiljø, reguleres av sjøfartslovgivningen og ikke av arbeidsmiljøloven."

- (17) I avsnitt 22 legges det til grunn at det skal en del til før dykking fra skip skal anses som sjøfart:

"Forarbeidenes sterke poengtering av arbeidsmiljøloven som hovedloven på dette område, tilsier at det skal en del til for at dykkervirksomhet fra skip skal gå inn under unntaket for sjøfolk."

- (18) Det er altså avklart i rettspraksis at dykking fra båt bare faller inn under begrepet "*sjøfart*" etter arbeidsmiljøloven § 1-2 når dykkervirksomheten har en særskilt tilknytning til skipet.
- (19) Avgjørende i vår sak er imidlertid ikke om dykkerne drev med sjøfart. Spørsmålet her er om det å dykke etter kamskjell fra båt er "fangst" eller "fiske" etter § 1-2, og om brudd på regler om slik dykking kan straffes etter arbeidsmiljølovens regler.
- (20) En vanlig språklig forståelse av begrepene fangst og fiske dekker det å dykke etter og sanke kamskjell fra båt slik arbeidet foregikk her. I Norge er dette den vanlige måten å høste kamskjell. Andre steder tas kamskjell også opp ved hjelp av trål. Slik virksomhet må utvilsomt karakteriseres som fiske eller fangst. Det er et argument for at det også er fangst når kamskjellene tas opp av dykkere.
- (21) Lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) definerer "erhvervsmessig fiske og fangst" som "all høsting av viltlevende marine ressurser". Dette omfatter også skjell, jf. havressurslova § 3 første ledd. At høsting av kamskjell anses som fiske og fangst etter deltakerloven når øvrige vilkår er oppfylt, tilsier at det samme må gjelde også etter arbeidsmiljøloven.
- (22) Dersom virksomheten i vår sak anses som fangst, vil overtredelser av forskriftene for dykkervirksomhet ikke kunne straffes etter arbeidsmiljøloven. Det kan fremstå som uheldig og utilsiktet. Det vil dessuten kunne bety at fangstvirksomheten vil bli regulert av

ulike lovverk, avhengig av om den foregår fra båt eller fra land, for eksempel ved klargjøring av utstyr mv.

- (23) Jeg går ikke nærmere inn på dette. Vi er her innenfor lovskravets kjerneområde, jf. Grunnloven § 96 og Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 7. Bakgrunnen for bestemmelsene er at borgerne på forhånd med rimelighet skal kunne forutse hvilke handlinger som er straffbare og dermed ha mulighet til å handle i tråd med dette.
- (24) Lovens ordlyd taler i vår sak med tyngde for at kamskjelldykkingen ikke kan straffes etter arbeidsmiljøloven. Det må etter mitt syn være avgjørende. A kan da ikke straffes etter arbeidsmiljølovens bestemmelser.
- (25) Det er for Høyesterett ikke belyst om handlingene som A er tiltalt for, kan straffes etter andre lovbestemmelser. På denne bakgrunn har jeg kommet til at det ikke er grunnlag for å avsi frifinnende dom, men at lagmannsrettens dom må oppheves.
- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom oppheves.

(27)	Dommer Kallerud:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(28)	Dommer Bergh:	Likeså.
(29)	Dommer Falch:	Likeså.
(30)	Dommar Utgård:	Det same.
(31)	Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne	

D O M :

Lagmannsrettens dom oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: